

**Ilm kelajagimiz
ravnaqidir**

№-2 2022

**СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР
SURKONDARYO: ILM VA TAFAKKUR
СУРХАНДАРЬЯ: НАУКА И МЫШЛЕНИЕ
SURKHANDARYA: SCIENCE AND CONTEMPLATION**

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ҲУДУДИЙ ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ТРАНСФЕРИ МАРКАЗИ ҲАМДА СУРХОНДАРЁ ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ЦЕНТРА РЕГИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ТРАНСФЕРА
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ И ЦЕНТРА РАЗВИТИЯ НАУКИ И
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИ

SURKHANDARYA REGIONAL TERRITORIAL INNOVATION ACTIVITY AND TECHNOLOGY
TRANSFER AND SURKHANDARYO SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE AND
TECHNOLOGY DEVELOPMENT CENTER

Илм келажасгимиз равнақидир

СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР
SURXONDARYO: ILM VA TAFAKKUR
СУРХАНДАРЬЯ: НАУКА И МЫШЛЕНИЕ
SURKHANDARYA: SCIENCE AND
CONTEMPLATION

Илмий мақолалар журнали

№-2 2022

ТАЪСИСЧИЛАР;
СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ХУДУДИЙ ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТРАНСФЕРИ
МАРКАЗИ ҲАМДА СУРХОНДАРЁ ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ
ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

Ҳар чоракда 1 марта чиқади.

**Jurnal 25-05-2020 yil. №11-079
raqami bilan ro'yxatga olingan.**

O'zbekiston Respublikasi OAK ning 2021 yil
12 dekabrda № 01-06/25-04 raqamli xati
asosida ro'yxatga olingan.

Ommaviy axborot vositasi davlat
ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida
GUVONNOMA N-11-079.

My.gov.uz. Yagona interaktiv davlat
xizmatlari portali.
N 8102-325e-cd96-f50a-53b3-3119-7970

Hujjat yaratilgan sana: 2020-05-25.

Ariza raqami: 19051279.

НАШР ИНДЕКСИ 190-111.

ЖУРНАЛ «ADAD PLYUS» МЧЖ
матбаа бўлимида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани,
Бунёдкор кўчаси 28-уй.
Босишга рухсат этилди: 13.05.2022.
Қоғоз бичими 60x84 1/8.
Босма табоги 16,5. Офсет босма.
Офсет қоғози. Адади 100.
Баҳоси келишилган нархда.
Буюртма № 17.

Техник ходимлар:
**Мамаражабов Ғайрат
Умаров Икром
Саҳифаловчи:
Қўшоқова Моҳиғул**

Таҳририят манзили: Сурхондарё вилояти
Термиз шаҳри "Баркамол авлод" кўчаси 43 уй.
tursunovsafullo12@mail.ru
Тел: 876 223 07 66,
+99 891 577 90 50,
+99 894 200 49 55,
+99 891 229 22 29.

Бош муҳаррир:

Главный редактор:

Chief Editor:

**Турсунов Сайпулла Нарзуллаевич
Тарих фанлари доктори, профессор
Термиз давлат университети**

Бош муҳаррир ўринбосари:

Заместитель главного редактора:

Deputy Chief Editor:

**Қобулов Эшболта Атамуродович
Тарих фанлари доктори, профессор Термиз давлат
университети, Педагогика институти директори
Журналнинг илмий котиби:
Умуркулов Бекпўлат филология фанлари
доктори, Термиз давлат университети**

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Марахимов Авазжон
Тўраев Назар
Сагдуллаев Анатолий
Муртазаева Раҳбархон
Абдуллаев Улугбек
Ашуров Адхам
Дониёров Алишер
Мўминова Гавҳар
Эшов Баходир
Эргашева Юлдуз
Обломуродов Наим
Воҳидов Шодмон
Бўриев Очил
Давлатова Саодат
Ғоффоров Шокир
Холиқова Раҳбархон
Худойқулов Абдулла
Пардаев Тошкенбой
Рахимов Ғанишер
Шомирзаев Махматмурод
Холмўминов Жуманазар
Холмўминов Ҳусан
Турсунов Нурулло
Турсунов Жавли
Тўхтаев Абдугани
Хайитов Шодмон
Ирисқулов Олимжон
Саидов Илхом
Акчаев Фаррух
Яқубова Диларам

ЖАМОАТЧИЛИК

КЕНГАШИ:
Чориев Рўзимурод
Қосимов Асрориддин
Лақаев Саидахмад
Нормуродов Чори
Қодирова Дилбар
Раҳимов Баходир
Худойқулов Садриддин
Шайдуллаев Шопўлат
Юнусова Хуршида
Тўраев Хайит
Ўсаров Сирожиддин
Қулмаматов Дўстмамат
Бобожонова Дилором
Эшонқулов Абдужаббор
Алланов Қилич
Тилеуқулов Гаухар
Алиқулов Рустам
Ёдгоров Эшмўмин
Мирзаев Ибодулло
Панжиев Нормамат
Жабборова Шоира
Чориев Иргаш
Ҳотамов Очилди
Зокиров Ҳолмат
Норбошева Меҳри
Боқиев Анвар
Аҳмедова Гулчеҳра
Туропова Моҳидил

– С. 19.

7. Материалы по районированию Узбекистана. Вып. I. Самарканд, 1926. – С. 8–9.

8. Фролов С.И., Кривоногов Ю.Н. Узбекистан. Пособие по изучению экономики края. Узбекгосиздат, 1930. – С. 34–35.

9. Ата-Мирзаев О., Гентшке В., Муртазаева Р. Узбекистан многонациональный: историко-демографический аспект. – Ташкент: Изд-во медицинской лит-ры, 1988. – С. 134.

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИ ЖАНУБИЙ ВИЛОЯТЛАРДА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДА АҲОЛИГА МАЛАКАЛИ ТИББИЙ ХИЗМАТНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ

Ботирова Халима Эшмаматовна

ТҚҲММИ, МГУ

*Гуманитар фанлар кафедраси в.б. доцент,
Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (Phd)*

Аннотация. Ушбу мақолада мустақилликнинг дастлабки йилларида Ўзбекистон жанубий вилоятларида соғлиқни сақлаш тизимида амалга оширилган ислохотлар ва уларнинг натижалари таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: соғлиқни сақлаш, санитария-гигиена, тиббий хизматни яхшилаш, спортни ривожлантириш.

Аннотация. В данной статье анализируются реформы в системе здравоохранения южных регионов Узбекистана в первые годы независимости и их результаты.

Ключевые слова: здоровье, санитария, улучшение медицинского обслуживания, развитие спорта.

Abstract. This article analyzes the reforms in the health care system in the southern regions of Uzbekistan in the early years of independence and their results.

Keywords: health, sanitation, improvement of medical services, development of sports.

Мустақиллик йилларида қишлоқларда соғлиқни сақлаш ишларига алоҳида эътибор қаратилди. Чунки, истиқлолнинг илк йилларида турмуш даражасининг кескин тушиши аҳоли саломатлигини сақлашда жиддий қийинчиликларни келтириб чиқарган эди. Қишлоқларда тоза ичимлик суви билан таъминланиш даражасининг пастлиги, маиший чиқиндиларни олиб кетиш йўлга қўйилмаслиги, оддий санитария-гигиена қоидаларига риоя этмаслик аҳоли ўртасида юқумли касалликларнинг кўпайишига олиб келди. Биргина Термиз туманида 1993 йилда 40 га яқин киши вабо касаллиги билан оғриганлиги, 29 киши вабо ташувчиси эканлиги аниқланди. Бундан ташқари, 14 та ич терлама, 18 та паратиф касаллиги қайд этилди [1]. 1992–1993 йилларда Сурхондарё вилояти қишлоқларида ёш болаларнинг дифтерия (бўғма) касаллигидан нобуд бўлиш ҳолатлари тез-тез учраб турди. Афсусланарли томони, соғлиқни сақлаш тизимига маҳаллий бюджетлардан етарлича маблағ ажратилишига қарамастан, уларнинг кагтагина қисми ишлатилмасдан қолаверди. Фақат Қашқадарё вилоятининг ўзида 1995

йилнинг 9 ойида соғлиқни сақлаш учун ажратилган маблағнинг 66 миллион 400 минг сўми фойдаланилмади [2].

Соғлиқни сақлаш тизимидаги мана шундай ҳолатларни олдини олиш ва аҳолига малакали тиббий хизматни йўлга қўйишда 1998 йил 10 ноябрда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш давлат дастури тўғрисида”ги Президент фармони замонавий талабларга жавоб берадиган ва мамлакатимизнинг барча ҳудудларида аҳолига малакали хизмат кўрсатадиган, жумладан, оналик ва болалиқни муҳофаза қилиш бўйича яхлит тизимни шакллантиришда муҳим омил бўлди. Мазкур ҳужжатга мувофиқ мамлакатимизда бирламчи тиббий ёрдам кўрсатиш бўйича замонавий тиббий хизмат тизими ташкил қилинди. Ушбу хизмат қишлоқ врачлик пунктлари ва шаҳар оилавий поликлиникалар тармоғини қамраб олди.

Ушбу дастур аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш сифатини анча яхшилади. Қишлоқ врачлик пунктларининг кўпчилигига тиббий машиналар ажратилди. Қишлоқлар аҳолисини дифтерия касаллигидан сақлаш учун 1996 ва 2001 йилларда оммавий эмлаш тадбирлари ўтказилди. 2008 йилнинг ўзида республика бўйича 184 та болалар спорти иншооти, 26 та қишлоқ врачлик пункти қурилди [3]. Сурхондарё вилоят соғлиқни сақлаш тизимида 389 та тиббиёт муассасалари, 241 та қишлоқ врачлик пункти, 1 та шаҳар врачлик пункти, 72 та даволаш профилактика муассасалари аҳолига тиббий хизмат кўрсатди.

Гарчи Республикамиз ҳукумати соғлиқни сақлаш тизимини ривожлантириш учун кўп ишларни амалга оширган бўлсада, соҳадаги мавжуд нуқсон ва камчиликлар аҳолининг ҳақли эътирозларига сабаб бўлаётган эди. Масалан, 2010–2012 йилларда Сурхондарё вилоятидаги 67 та тиббиёт муассаси капитал реконструкция ва қайта таъмирлашга муҳтож бўлиб, уларнинг аксариятидаги муҳандислик тармоқлари талабга жавоб бермас эди. Айниқса, Шеробод, Сариосиё ва Қизирик туманларида аҳолининг касалликка чалиниш даражаси вилоятдаги ўртача кўрсаткичлардан юқори экани, айрим шаҳар ва қишлоқларда мутахассис шифокорлар ва махсус тиббий транспорт воситалари етишмаслиги ташвишланарли ҳол бўлиб қолди [4].

Қашқадарё вилоятидаги тиббиёт муассасаларини молиялаштиришда камчиликлар бўлганлиги туфайли қишлоқ жойларига кам эътибор берилди. 2009 йилда мавжуд 678 та фельдшерлик-доялик пунктдан 84 фоизи, 177 та қишлоқ врачлик амбулаториясидан 60 фоизи, 43 та қишлоқ шифохонасидан деярли 80 фоизида шароит йўқ эди. 150 та шифо маскани телефон алоқаси билан уланмаган эди. Қамаш, Чирокчи, Шахрисабз ва Яккабоғ туманларида эътиборсизлик туфайли тиббий муассасалар педиатр ва ички касалликлар шифокорлари билан 70–75 фоиз таъминланди, холос. Оқибатда, аҳоли ўртасида турли касалликлар йилдан йилга кўпайиб борди. Оналар ва болалар ўлими бўйича ҳам аҳвол ниҳоятда жиддий тус олди. Айниқса, Яккабоғ, Касби, Нишон, Деҳқонобод туманларида вазият оғир эди. Бу туманларда касалланиш ҳар 10 минг кишига 9–11 фоизни ташкил қилди [5].

Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятлари соғлиқни сақлаш тизимидаги оғир аҳвол ташвиш уйғотмай қолмас эди. Бундай вазиятда Республика ҳукумати қатор амалий тадбирларни амалга оширди. Хусусан, 2012 йилда Қашқадарё вилояти Қамаш туманидаги тиббиёт бирлашмаси учун янги бино барпо этилиб, бу ерда 3 миллиард 450 миллион сўмлик маблағ эвазига қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилди.

Умумий майдони 6,5 гектарни эгаллаган шифохонада диагностика, лаборатория, шошилиш тиббий ёрдам, жаррохлик бўлимлари, гинекология ва тугруқ мажмуаси, физиотерапия, терапия бўлинмаси иш бошлади. Терапия бўлинмасининг ўзида неврология, кардиология ва терапия бўлимлари бир вақтнинг ўзида 325 кишини қабул қилиш имконияти яратилди. Тиббиёт бирлашмасига 1 миллион АҚШ доллари миқдорида тиббий ускуналар ўрнатилди. Бундан ташқари, туманда яшовчи 240535 нафар кишига хизмат қилувчи 5 та қишлоқ участка шифохонаси, 16 та қишлоқ врачлик пункти, шунингдек, сил касалликларига қарши кураш диспансери, саломатлик маркази, хўжалик ҳисобидаги стоматология поликлиникаси, юқумли касалликлар шифохонаси, 14 та дорихона хизмати йўлга қўйилди. 2012 йили 47371 нафар туғиш ёшидаги хотин-қизлар саломатлик тиббий кўриқдан ўтказилиб, уларга саломатлигини тиклаши учун керакли тавсия ва йўлланмалар берилди [6].

“Соғлом авлод учун” халқаро хайрия фонди ва “Ўзбекистон темир йўллари” давлат акциядорлик компанияси ҳамкорлигида 2015 йил май ойида Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларига “Саломатлик поёзи” жўнатилди. Тадбир давомида Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларининг чекка ҳудудларида истиқомат қилаётган аҳоли, жумладан, уруш ва меҳнат фахрийлари, кам таъминланган оилалар аъзолари чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказилиб, ижтимоий қўллаб-қувватланди. Узун ва Сариосиё туманларида етти юздан ортиқ киши тиббий кўриқдан ўтказилиб, касаллик аниқланган беморларга зарур тавсиялар берилди. Ўнга яқин ногиронлик аравачаси тарқатилди. Тадбир давомида ижтимоий кўмакка муҳтож аҳоли ва ногиронларга, тиббий-ижтимоий муассасаларга қиймати 845 миллион сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари, ногиронлик аравачалари, кийим-кечак, дори-дармон, тиббиёт анжомлари, санитария-гигиена воситалари, ўқув қуролларидан иборат мурувват ёрдамлари кўрсатилди [7].

2018 йили Олий Мажлис депутатлари томонидан Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида олиб борилган ўрганишлар давомида олис туманлардаги аҳоли ҳанузгача тиббиёт соҳасидаги туб ўзгаришларни, ислохотларнинг натижаларини амалда ўз ҳаётида ҳис қилмаганлиги аниқланди. Қишлоқларда бирламчи тиббий-санитария ёрдами тизими, туман марказий шифохоналарининг моддий-техник базаси ва малакали кадрлар билан таъминланиш даражаси бугунги кун талабига ҳали жавоб бермаслиги маълум бўлди. Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш борасида амалга оширилаётган ишларда ҳам камчиликлар кўп. 2018 йилнинг тўққиз ойида республика бўйича 108 та оналар ўлимини қайд этилган, ачинарли томони, бу борадаги энг юқори кўрсаткич Самарқанд (14 та) ва Сурхондарё вилоятларига (14 та) тўғри келди. 2018 йилда гепатит, ўпка сили билан касалланиш сони республика бўйича 20 фоизгача камайган бўлса-да, жанубий вилоятларда салбий кўрсаткичлар сақланиб қолаверди. Юқумли касалликлар тарқалишини олдини олиш учун Ўзбекистон Президентининг топшириғи билан 2018 йил охирига қадар Қашқадарё вилоятидаги 0–18 ёшгача бўлган болаларни вирусли гепатитнинг “А” турига қарши эмлаш учун 10 млрд сўм ажратиб берилди [8].

Республиканинг чекка туманларида соғлиқни сақлаш тизимини янада такомиллаштириш учун ҳукуматимиз томонидан барча чоралар кўрилди. 2019 йилда Республика ихтисослаштирилган онкология ва радиология илмий амалий тиббиёт маркази Сурхондарё филиалига Ислом тарақиёт банки кредитлари ҳисобидан 590,0 минг АҚШ долларга қийматга эга бўлган Гамма-терапевтик радиотерапия аппарати, вилоят силга қарши кураш диспансерига 64,0 минг АҚШ

доллар миқдорида Глобал жамғарма томонидан 2 турдаги замонавий лаборатория жиҳозлари келтирилди. Вилоят перинатал маркази ва Денов, Шеробод, Шўрчи, Бойсун ва Қумқўрғон туманлараро перинатал бўлимларига 1,0 млн долларлик 14 турдаги 105 та; Республикаси ихтисослаштирилган урология маркази Сурхондарё филиали ҳамда унинг Денов, Шеробод ва Қумқўрғон туманларидаги бўлимларига мобиль рентген, хирургик жамланма, УЗИ, операция столи каби тиббий асбоб-ускуналар келтирилди. Вилоятдаги 14 та туман шаҳар тиббиёт бирлашмалари 1,0 млн долларлик тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланди [9].

Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 22 декабрда қабул қилган “Болалар майдончаларини тиклаш ва ташкил этишнинг 2011–2015 йилларга мўлжалланган чора-тадбирлар дастурини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори ижроси юзасидан 2012 йилда қишлоқларда 4 мингдан ортиқ спорт майдончаларида болаларнинг жисмоний ва маънавий ривожланиши учун турли тадбирлар ўтказилди. Оммавий спорт тадбирларида 2 миллиондан ортиқ киши иштирок этди. Шу билан бирга Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятлари қишлоқларида жойлашган жамоат ташкилотлари, ишлаб чиқариш корхоналари, хусусий тадбиркорлар ҳамда фермерлар томонидан болалар майдончаларини тиклаш ва ташкил этиш, уларни қайта жиҳозлаш бўйича ибратли ишлар қилинди. Бу саъй-ҳаракатлар натижасида жанубий вилоятлардаги қишлоқ ҳудудларида 2795 та спорт майдончаси ободонлаштирилди, 744 та майдонча тикланди, 279 таси эса янгидан ташкил этилди [10].

Мустақиллик йилларида асрлар синовидан ўтиб келаётган миллий курашни янада ривожлантириш, унинг жаҳондаги нуфузини оширишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирлар қишлоқларда ҳам амалга оширилиб, кўплаб халқаро турнирлар ўтказилди. Шундан келиб чиқиб, қишлоқларда «Маҳалла» хайрия жамоат фонди ҳамда давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамкорлигида “Маҳалламиз паҳлавонлари” республика мусобақалари ташкил этилди. Ушбу мусобақаларда қишлоқ ёшлари катта қизиқиш билан иштирок этишди. Буни 2011 йилги беллашувларда Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларидаги қишлоқ ёшларидан 130 мингдан зиёд ўғил-қизлари қатнашгани ва улар орасидан ўнлаб истеъдодли ёш полвонлар кашф этилгани ҳам яққол тасдиқлайди. Ўзбекистон, 2011 йилда турнирни ташкил этган маҳаллалар сони 2010 йилдагига нисбатан 685 тага, иштирокчилар эса 32 минг нафарга кўпайди. Мусобақанинг барча босқичлари замонавий спорт мажмуаларида ўтказилаётгани эса унинг нуфузи янада ошишида муҳим омил бўлди [11].

Хулоса қилиб қайд этиш зарурки, мустақиллик йилларида жанубий вилоятларда спортни оммалаштириш, аҳоли, хусусан, ёшлар орасида соғлом турмуш тарзини қарор топтиришда маданият ва спорт ишлари, ички ишлар, соғлиқни сақлаш вазирликлари, хотин-қизлар қўмитаси, болалар спортини ривожлантириш жамғармаси, “Камолот” ЁИХ, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ҳамкорлигида ўтказилган “Отам, онам ва мен – спортчилар оиласи” номли спорт мусобақалари алоҳида ўрин эгаллади. Ушбу тадбирнинг вазифаси аҳоли орасида спортни ривожлантириш ҳамда касалликларга қарши профилактика ишларини анча юқори даражага кўтаришдир.

ФОЙДАЛАНГАН АДАБИЁТЛАР

1. Тозалик соғлик гарови. “Учқизил тонги” газетаси, 1994 йил 19 март.
2. Қашқадарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 3-баённома, 19-хужжат, 2010 йил, 25 февраль. – Б. 26.
3. Қашқадарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 3-баённома, 15-хужжат, 2009 йил, 3 февраль. – Б. 6.
4. Сурхондарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 5-баённома, 5-хужжат, 2007 йил, 6 январь. – Б. 6.
5. Қашқадарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 3-баённома, 15-хужжат, 2009 йил, 3 февраль. – Б. 6.
6. “Халқ сўзи” газетаси, 2013 йил 31 июл №148.
7. https://kun.uz/news/2015/05/09/“salomatlik_poezdi”_surhondareda
8. <https://uzlidep.uz/news-of-party/3505>
9. Сурхондарё вилояти ҳокимлиги расмий сайти: <http://www.surxondarvo.uz/page/view/65>
10. Сурхондарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 2-баённома, 5-хужжат, 2013 йил, 8 февраль. – Б. 23.
11. Сурхондарё вилоят ҳокимлиги жорий архиви, 6-баённома, 3-хужжат, 2010 йил, 10 июнь. – Б. 36.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ОСИЁ – ТИНЧ ОКЕАНИ МИНТАҚАСИ ДАВЛАТЛАРИ БИЛАН САВДО – ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИ (ИНДОНЕЗИЯ, МАЛАЙЗИЯ ВА СИНГАПУР МИСОЛИДА)

Усаров Сирожиддин Рахматуллаевич

*Самарқанд давлат университети ўқитувчиси,
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)*

Аннотация. Мустақилликнинг илк йилларидан Ўзбекистоннинг Осиё – Тинч океани минтақасидаги Индонезия, Малайзия ва Сингапур давлатлари билан йўлга қўйган иқтисодий алоқалари, гарчи ўзаро асосий савдо шериклари даражасигача кўтарилиш имконини бермаган бўлсада, лекин барча томонлар учун муайян даражада аҳамият касб этган. Мақолада Ўзбекистоннинг кўрсатилган мамлакатлар билан савдо-иқтисодий соҳадаги алоқалари тарихи илмий таҳлил этилган. Ўзаро савдо-иқтисодий ҳамкорлик суръатларига таъсир этган факторлар асослаб ўтилган.

Калит сўзлар: Осиё – Тинч океани минтақаси, иқтисодиёт, экспорт-импорт, инқироз, савдо, товар айирбошлаш.

Аннотация. Экономических связей Узбекистана со странами АТР – с Индонезией, Малайзией и Сингапуром с первых лет независимости была значима для всех государств, хотя и не позволила подняться до уровня главных торговых партнёров. В статье проводится научный анализ истории торгово-экономических отношений Узбекистана с этими странами. Обоснованы факторы, повлиявшие на темпы взаимного торгово-экономического сотрудничества.

МУНДАРИЖА

ТАРИХ

- Турсунов Сайпулла Нарзуллаевич.** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси мудир, тарих фанлари доктори, профессор. Ватан тарихи саҳифалардан жой олган миллий озодлик кураши 3
- Гавҳар Мўминова.** Қарши давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси мудир, профессор. **Сарвар Аҳмедов.** Қарши давлат университети магистранти. Ўзбекистоннинг Осиё ва Африка давлатлари билан адабиёт соҳасини ривожланишдаги ҳамкорлиги (XX асрнинг 50-80 йиллар)..... 10
- Ҳасанов Акрам Мўминович.** Қарши давлат университети Ўзбекистон кафедраси мудир, тарих фанлари доктори. Амир Темур ва темурийлар даври шаҳарсозлик маданияти 14
- Пардаев Тошкентбой Ражабович.** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси в.б профессори, тарих фанлари доктори. Тиклаш йилларида Ўзбекистонда иқтисоднинг тинчлик ҳолатига ўтказилиши..... 18
- Худойқулов Урал Каримович.** Ўзбекистон Миллий университети, тарих фанлари номзоди, доцент. Ўзбекистоннинг жанубий вилоятларида саноатнинг бир томонлама тараққиёти: муаммо ва зиддиятлар..... 23
- Васиева Дилором Ибрагимовна.** Қарши муҳандислик – иқтисодиёт институти тарих фанлари номзоди, доцент. Олий таълимнинг сифати ва самарадорлигини ошириш - давр талаби..... 25
- Ёрматов Фахриддин Жойловович.** Термиз давлат университетининг Педагогика институти тиллар факультети декани, тарих фанлари номзоди, доцент. Ўзбек халқининг фронт ортидаги мардонавор меҳнатлари..... 30
- Инатов Мурот Ниятович.** Ислом Каримов номидаги ТошДТУ “Ўзбекистон тарихи” кафедраси доценти. XX аср 20-йилларида ўзбекистонда демографик вазиятнинг айрим жиҳатлари..... 34
- Ботирова Ҳалима Эшмаматовна.** “ТҚҲММИ”, МТУ” Гуманитар фанлар” кафедраси в.б. доцент, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (Phd). Мустақиллик йиллари жанубий вилоятларда соғлиқни сақлаш тизимида аҳолига малакали тиббий хизматни йўлга қўйиш..... 40
- Усаров Сирожиддин Раҳматуллаевич.** Самарқанд давлат университети ўқитувчиси, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). Ўзбекистон республикасининг Осиё – Тинч океани минтақаси давлатлари билан савдо – иқтисодий алоқалари тарихи (Индонезия, Малайзия ва Сингапур мисолида)... 44
- Хосиятов Хуршид Отақулович.** Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти, в.б. доцент, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятлари музейларининг нуфузли халқаро ташкилотлар ва хорижий мамлакатлар билан алоқалари 51
- Эргашева Сайёра Абдусоатовна.** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси катта ўқитувчиси. 1950-80 йиллардаги Сурхондарё вилояти ҳунармандчилик артеллари ва уларнинг ҳозирги кундаги аҳамияти 56
- Аннаева Зарифа Мусурманкуловна.** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси катта ўқитувчиси. Ўзбекистонда пахта яккаҳоқимлиги шароитида экологик муовазантнинг бузилиши 64

**СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ҲУДУДИЙ ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ТРАНСФЕРИ МАРКАЗИ ҲАМДА СУРХОНДАРЁ ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ**

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ЦЕНТРА РЕГИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ТРАНСФЕРА
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ И ЦЕНТРА РАЗВИТИЯ НАУКИ И
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИ**

**SURKHANDARYA REGIONAL TERRITORIAL INNOVATION ACTIVITY AND TECHNOLOGY
TRANSFER AND SURKHANDARYO SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE AND
TECHNOLOGY DEVELOPMENT CENTER**

Илм келажасгимиз равнақидир

**СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР
SURKHANDARYO: ILM VA TAFAKKUR
СУРХАНДАРЬЯ: НАУКА И МЫШЛЕНИЕ
SURKHANDARYA: SCIENCE AND
CONTEMPLATION**

Илмий мақолалар журнали

№-2 2022

«СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР» ЖУРНАЛИДА ЧОП ЭТИЛАДИГАН МАҚОЛАЛАРГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

1. Журнал тахририятига тақдим этилаётган мақолага 1) муаллиф(лар) ишлаётган муассаса раҳбариятининг йўлланма хати; 2) эксперт ҳайъати далолатномаси 2 нусхада; 3) мақола ёзилган фан йўналиши бўйича фан доктори имзолаган (имзо тегишли тартибда тасдиқланган бўлиши лозим) тақриз-тавсия илова қилинади (Изоҳ: Бу талаб четдан келадиган мақолалар учун).

2. Мақолалар ўзбек, рус ёки инглиз тилларида ёзилиши мумкин.

3. Қайси тилда ёзилишидан қатъи назар, мақолага уч тилда - ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги аннотацияси ҳамда таянч сўз ва иборалар (калит сўзлар) илова қилинади.

4. Мақола журнал тахририятига «Microsoft Word» дастурида («Times New Roman» 14 ўлчамли шрифтда, сатрлар ораси бир ярим интервалда) терилган ҳолда икки нусхада, электрон варианты (флешка ёки СБда) билан топширилади.

5. Мақоланинг умумий ҳажми (расм, жадвал ва диаграммалар билан биргаликда) 8- 10 саҳифадан, илмий хабарларнинг ҳажми 4-5 саҳифадан ошмаслиги талаб этилади. Мақоланинг бир нусхаси муаллиф(лар) томонидан имзоланади.

6. Муаллифнинг фамилияси, исми шарифи, иш жойи, лавозими, у билан боғланиш мумкин бўлган манзил (уй вахизматтелефон рақамлари, электрон почта) кўрсатилади.

7. Агар мақолага расм, жадвал, диаграмма, схема, чизма, турли график белгилар киритилган бўлса, оқ-қора рангларда чизилган бўлиши, аниқ ва равшан тасвирланиши, қисқартмаларнинг тўлиқ изоҳи ёзилиши лозим. Рангли расм, жадвал ва диаграммалари мавжуд мақолалар фақат истисно тарзида, қўшимча ҳаражатларни муаллифлар ҳисобидан қоплаш шarti билангина қабул қилиниши мумкин. Формулалар матнга махсус компьютердастурларида киритилиши керак.

8. Иқтибос олинган ёки фойдаланилган адабиёт сатр ости изоҳи тарзида эмас, балки мақола охирида умумий рўйхатда кўрсатилади. Матн ичидаги кўчирмадан сўнг иқтибос олинган асарнинг рўйхатдаги тартиб рақами ва саҳифаси квадрат қавс ичида берилади. Бу ўринда китоб, тўплам, монографиялар учун муаллифларнинг исм- фамилиялари, манбанинг тўлиқ номи, нашр кўрсаткичи (шаҳар, нашриёт ва нашр йили) кўрсатилади. Журнал мақолалари ва бошқа даврий нашрлар учун муаллифларнинг исм- фамилиялари, мақола номи, журнал номи, йили ва сони, саҳифа номери кўрсатилади.

9. Юқоридаги талабларга жавоб бермайдиган мақолалар тахририят томонидан қабул қилинмайди ва кўриб чиқилмайди.

10. Тахририятга тақдим қилинган мақола энг аввал муаллифлик нуқтаи назаридан текширилади. Матнда плагиат аниқланган тақдирда мақолани кўриб чиқиш тўхтатилади. Тахририят плагиат ҳолати аниқланган мақолалар юзасидан муаллиф фаолият юритаётган муассасага кўчириб олинган манбаларни илова қилган ҳолда ахборот юбориши мумкин. Плагиатга йўл қўйган муаллифларнинг мақолалари кейинги уч йил давомида қабул қилинмайди.

11. Муаллифлик жиҳатидан текширувдан ўтган мақола тахририят томонидан ўрнатилган тартибда тақризга берилади. Мақола тақриздан қайтгач, агар зарур бўлса, барча савол ва эътирозлар бўйича муаллифга қайта ишлаш учун тақдим этилади. Мақола нусхалари муаллифларга қайтарилмайди.

12. Ижобий тақриз олган мақола тахририят томонидан қабул қилинган саналади. Журнал тахририяти мақола матнини қисқартириш ва унга тахририй ўзгартиришлар киритишга ҳақлидир.

13. Профессор-ўқитувчилари томонидан тақдим қилинган мақолалар муайян йўналишлар бўйича тахририят аъзоларининг ёки фан докторларининг тақриз-тавсияси (тегишли тартибда тасдиқланган бўлиши лозим) асосида қабул қилинади.